

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Το ελληνικό θέατρο των Νεωτέρων Χρόνων Β΄

Ενότητα 4: Το νεοελληνικό θέατρο στον 19ο αιώνα.

Αντώνιος Μάτεσις

Άννα Ταμπάκη

Φιλοσοφική Σχολή

Τμήμα Θεατρικών Σπουδών

Ζάκυνθος, Απρίλ. 1794 – Ερμούπολη της Σύρου, 15 Φεβρ. 1875

Αντώνιος Μάτεσις

Αντώνιος Μάτεσις (1 από 3)

- Μοναχογιός εύπορης οικογένειας, με παλαιές αριστοκρατικές ρίζες. Γιος του Δημητρίου και της Βεατρίκης, το γένος Τερτσέτη (αδελφή του πατέρα του γνωστού ποιητή).
- Εξαίρεση για την ανώτερη επτανησιακή κοινωνία: δεν σπουδάζει στη δυτική Ευρώπη (Ιταλία).
- Με κόπο διδάσκεται την ελληνική γλώσσα.
- Διδάσκεται ιταλικά και λογοτεχνία, φυσική και μαθηματικά.

Αντώνιος Μάτεσις (2 από 3)

- Διαδέχεται τον πατέρα του στο αξίωμα του μέλους του Τοπικού Συμβουλίου.
- 1874: Εγκαθίσταται στη Σύρο, όπου ζει ως τον θάνατό του, το 1875.
- Στη Ζάκυνθο, ο Μάτεσις, συνομήλικος με τον Α. Κάλβο, ανήκει στον πνευματικό κύκλο του Δ. Σολωμού.
- Νεαρός συνθέτει στίχους στην ιταλική γλώσσα, ποιήματα (ειδύλλια, ανακρεοντικούς στίχους).
- Γύρω στα 1824 αναμιγνύεται στο γλωσσικό ζήτημα, υπέρμαχος της δημοτικής. Αργότερα προσανατολίζεται προς τον γλωσσικό αρχαϊσμό.

Αντώνιος Μάτεσις (3 από 3)

- **Μεταφράσεις**
- Μεταφράζει Βιργίλιο και Κικέρωνα.
- Θέατρο: *Εκάβη* του Ευριπίδη, *Hecyra* του Τερέντιου, *Tancredi* του Βολταίρου και τον *Τιμολέοντα* του Ζαμπέλιου στα ιταλικά.
- Προρομαντισμός: Μεταφράζει Milton, Ossian, τους *Τάφους* (*I Sepolcri*) του Ugo Foscolo και την *Ελεγεία* (*Elegy written in a Country Church-Yard*) του Thomas Gray.
- Το μείζον έργο της ζωής του είναι ο *Βασιλικός* που συνέθεσε γύρω στο 1829-1830. Παραστάθηκε το 1832, αλλά γνώρισε την πρώτη του έκδοση μόλις το 1859.

Αντώνιος Μάτεσις, *Ο Βασιλικός* (1 από 6)

- *Ο Βασιλικός*, «δράμα»
- Διαδραματίζεται στο λυκόφως του φεουδαρχικού καθεστώτος, «κατά το 1712, περί τα τέλη του Σεπτεμβρίου».
- Κεντρικό πρόσωπο ο αυταρχικός και δεσποτικός Δάρειος Ρονκάλας, «άρχοντας από τα πρώτα σπίτια», το απολίθωμα μιας ξεπερασμένης εποχής.
- Γαρουφαλιά, θυγατέρα του.
- Φιλιππάκης Γιαργυρόπουλος, αρχοντόπουλο από τα δεύτερα σπίτια.
- Δραγανίγος, ο φωτισμένος γιος.

Αντώνιος Μάτεσις, *Ο Βασιλικός* (2 από 6)

- Ο τίτλος δανεισμένος από ένα δευτερεύον επεισόδιο, δραματουργικά ωστόσο, σημείο-κλειδί για την πλοκή: κλοπή του φουντωτού βασιλικού από το παράθυρο της Γαρουφαλιάς.
- **Θεωρητικά δάνεια του έργου.**
- **Γιάννης Σιδέρης:** στο έργο έχουμε «λίγο Shakespeare και πολύ Schiller». Βρίσκει ομοιότητες με τη *Λουίζα Μίλλερ* (*Louisa Miller. Kabale und Liebe*). Ομοιότητες ανάμεσα στον Δραγανίγο και τον Φερδινάνδο, ανάμεσα στον Δάρειο Ρονκάλα και τον πανίσχυρο Βάλτερ, ανάμεσα στον ραδιούργο Γερασιμάκη και τον Wurm.

Αντώνιος Μάτεσις, *Ο Βασιλικός* (3 από 6)

- Ο Μάτεσις πρέπει να γνωρίζει το κίνημα της «Θύελλας και Ορμής» (Sturm und Drang) και μπορούσε να έχει στην κατοχή του έργα του Schiller (έχει ήδη μεταφραστεί στα ιταλικά).
- **Άγγελος Τερζάκης:** Δεν συμφωνεί. Ομοιότητες ναι, αλλά καμιά σοβαρή αναλογία στους δραματικούς χαρακτήρες και το φινάλε που στην *Λουίζα* είναι «σκυθρωπό» ενώ στον *Βασιλικό* αίσιο. Ασφαλώς ο Μ. έχει μελετήσει Schiller. Υποδεικνύει μια χρονολογική σύμπτωση, τη «μάχη του Ερνάνη», που προκάλεσε η παράσταση του ρομαντικού δράματος *Hernani* του V. Hugo.
- **Διονύσιος Ρώμας, Δημήτρης Σπάθης:** Diderot, θεωρία περί του «οικογενειακού, αστικού δράματος».

Αντώνιος Μάτεσις, *Ο Βασιλικός* (4 από 6)

- «Προειδοποιήσεις» (1860) [Πρόλογος του Μάτεσι στην έκδοση του 1860].
- «εικόν», tableaux sur scène.
- Πλαστικό πνεύμα / ζωγραφικό = περίφημη διάκριση του Schlegel για την κλασική και τη ρομαντική τέχνη.
- Ταξινόμηση κατά εθνικές σχολές: **γερμανική, ισπανική και αγγλική** σε αντίθεση με τη **γαλλική και ιταλική**.
- Σεβασμός στις τρεις ενότητες (σκεπτικός για την ενότητα του χρόνου, τις 24 ώρες) για να τηρηθεί η αληθοφάνεια (συμφ. με τον Diderot).
- Επεξεργάζεται αριστοτελικές έννοιες (σ. 211).

Αντώνιος Μάτεσις, *Ο Βασιλικός* (5 από 6)

- Ηθικός και διδακτικός ο στόχος του έργου τέχνης.
- Ρεαλισμός, δραματική σύνθεση σε πεζό λόγο, εμφάνιση επί σκηνής του λαού, σκηνογραφικός χώρος αστικός.
- Ο πατέρας της οικογένειας / *Le père de famille*, πρβλ. με το ομώνυμο δράμα του Diderot.
- Μοτίβο του εγκλεισμού σε μοναστήρι / *La Religieuse* (σ. 214).
- «Η μοναστική ζωή έχει μόνον θέλγητρα διά τους ενθουσιασμένους, είναι καταφυγή των απελπισμένων και απορριμμένων, είναι αδιάφορη διά τον φιλόσοφον».

Αντώνιος Μάτεσις, *Ο Βασιλικός* (6 από 6)

- **Δραματικοί τύποι:**
- Δάρειος Ρονκάλας: η τιμή του σπιτιού και η διαφύλαξη της περιουσίας.
- Ρονκάλαινα, αρχόντισσα φοβισμένη και υποταγμένη.
- Γαρουφαλιά, κόρη υποταγμένη αλλά και ερωτευμένη.
- Δραγανίγος, ο φορέας των ιδεών του Διαφωτισμού και υπερασπιστής της φυσικής ζωής και της ελευθερίας του ατόμου. Ιδεολογικός αντίπαλος του Ρονκάλα.
- Οβρία, νότα ρεαλιστικής κριτικής (αναφορά σε αληθινά περιστατικά της εποχής).

Τέλος

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών, Άννα Ταμπάκη 2015. Άννα Ταμπάκη. «Το ελληνικό θέατρο των νεότερων χρόνων Β'. Ενότητα 4: Το νεοελληνικό θέατρο στον 19ο αιώνα. Αντώνιος Μάτεσις». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://opencourses.uoa.gr/courses/THEATRE103/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

Εικόνα 1: Αντώνιος Μάτεσης. Copyrighted. Πηγή: Λογοτεχνικό Ημερολόγιο των εκδόσεων Γαβριηλίδη.

<http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=461&t=520>

